

MAAOMAVALITSUS

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

17. MÄRTS 1933. A.

Nr. 3

ÜHETEISTKÜMNES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: F. Wellner

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas . . . . . Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi nr. 12. Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr. 10.—, ¼ lhk. Kr. 5.—, 1/8 lhk. Kr. 2.50, 1/16 lhk. Kr. 1.25.
Pooles aastas . . . . . „ 2.50	Jooksvad arved: Eesti Panga Tallinna osak. nr. 609, E. Rahvapangas nr. 991 ja Põllumeeste Keskpangas nr. 728.	Dokumentide kaotamise kuulutused 50 senti dokumendi pealt.
1923 aastak. . . . . „ —.50		
1924—1931. a. à . . . . . „ 2.50		

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

SISU:

Maaomavalitsuste ümberkorraldamise kava — L. Kahkra	Lhk. 35
Isiku ja kohanimede kirjutusviisist — V. Avesson	„ 38
Perekonnaseisuametisse puutuvate normide kodifitseerimine on hädavajaline — H. M.	„ 42
Juhatuskiri vallakohtutele vajab täiendamist ja muutmist — E. Valk	„ 43
Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevusest	„ 45
Kirjanduse ülevaade	„ 47
Riigikohtu seletusi	„ 47
Küsimusi ja vastuseid	„ 48
Kuulutusi	„ 34

Vallavalitsustele

Kuulutage
hobusepasse ja teisi
dokumente

maksvusetuks

ainult maaomavalitsuste
häälekandjas
„Maaomavalitsus“

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A.-S.

„OMA“

Põhi- ja lagavarakapitalid üle
Kr. 520.000.—

toimetab

*tule-,
elu-,
rahe-,
koduloomade-,
murdvarguse- ja
klaasikindlustusi.*

Edasikindlustuste vastuvõtmine valdade vastastikku kindlustusseltsidelt.

Seltsi osanikkudeks on kõigi maakondade omavalitsused, paljud linna-, alevi- ja valdade omavalitsused.

Seltsil omad majad Tartus ja Viljandis.

Juhatus ja peakontor: Tartus, Riia tn. 41, telef. 3-44 ja 5-62.

Peaagentuurid:

Tallinnas, Väike-Karja tn. 3, telef. 437-59.

Rakveres, Viru Pangas, telef. 109.

Pärnus, Rütüti tn. 29, telef. 2-30.

Agentuurid kõigil pool üle maa.

Maavalitsustele

Liidu büroos on veel piiratud
arvul järele jäänud ja saadaval

põllupidajate võlgade korraldamise plankette.

(Moratooriumi palve (vorm nr. 1), kokkuleppe otsus (vorm nr. 2); „Riigi Teataja“ kuulutuse teade (vorm nr. 3), kutsed ja aruande vormid (vorm nr. 1, 2 ja 3.)

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIT.

Maaomavalitsuste ümberkorraldamise kava.

L. Kahkra.

Ometigi kord maaomavalitsuste ümberkorraldamise nii akuutseks muutunud küsimuses on tulnud otsustav pööre Maaomavalitsuste liidu enda algatusel.

Möödunud kuul esitas Maaomavalitsuste liit Vabariigi Valitsusele „Maavolikogude ja maavalitsuste ajutise korraldamise seaduse“, „Maavolikogude valimiste muutmise seaduse“ ja „Omavalitsuse ajutise järeelvalve muutmise seaduse“ kavad, mis pragu valitsuses kaalumisel.

Juba ammu on jõutud tõekspidamisele, et praegusekujulised maaomavalitsused tunduvad meile liiga kulukatena, kuigi rahaliste kulude kokkuvõid ei tähenda alati veel edu ja paremust.

Tegelikult maakondade valitsemise aparaadis 1½-aastakümne vältel on oma võimkonda kuuluvate ülesannete lahendamisel ilmnenud mitmesugused puudused, mis vajavad tõsiselt lahendamist ja seda kõige kiiremas korras. Seda rohkem, et üldriikliku tähtsusega maaomavalitsuste ümberkorraldamise küsimus on meil tahetud teha erakondlikuks asjaks.

Puuduste olulisemat lahendamist senises maakonna omavalitsuse tegevuses ühes kokkuvõiu saavutamiseks — omavalitsuse administratsioonikulude kärpimisega, taotlevadki liidu ültähendatud kavad.

Mõnel poolt püütakse avalikult väita, et oleme jõudnud üldise demokraatia kriisini, seega olevat saabunud aeg ka demokraatliku omavalitsuse kaotamiseks. See tähendaks tsentralisatsiooni, kaotatud maaomavalitsuste asetamist keskvalitsuse poolt määratavate ametnikkudega (keegi peab kohtadel täitma kaotatud maaomavalitsuste funktsioone), kohaliku rahvalitsuse kaotamist. Viimane Kohtu- ja Siseministeeriumi poolt koostatud maaomavalitsuste ümberkorraldamise kava tahab omavalitsuse siduda riikliku aparaadiga, asendada maaomavalitsused riigi kohalike asutustega (määratavate ametnikkudega), — senise kollegiaalse maavalitsuse asemel lahendada asju ainuisikliku põhimõttele rajatud maavalitsusega, miline koosneb üksikute kohalike valitsemisala juhatajatest ja üldjuhust — maavanemast, kelle juures asuvad valdade esindajast moodustatud nõukogud, mis koosnevad maakonna piiridesse kuuluvate valda-

de vallavanemate poolt eneste hulgast valitud esindajast.

See segavalitsuse süsteemi kava avalikkuse ees on tunnustatud väga puudulikuks ja isegi õnnetuks kavaks, mis raskesti lahendatav juriidilisest seisukohast, samuti ka poliitilisest ja majanduslikult. Meie omavalitsused peavad jääma majanduslikult iseseisvaks ega tohi kaotada omavalitsusliku ilmet.

Üldiselt paistab ja ongi täiesti kindel, et maaomavalitsuste reorganiseerimisel suuremaid ja põhjalikumaid reforme selle väga tähtsa küsimuse e b a k ü p s u s e ja veel v ä g a g i e r i n e v a t e s e i s u k o h t a d e p ä r a s t t e o s t a d a praegusel momendil ei saa.

Maaomavalitsuste põhjalikuks reformeerimiseks ei ole veel kätte jõudnud (ajalooline) pöördemoment.

Senini ei ole keegi suutnud esineda sarnase ümberkorraldamise kavaga, mis oleks rahuldanud kodanikkude enamust kui ka omavalitsustegelasi rahaliste kulude kokkuvõiu ja töö lihtsustamise ning intensiivsemaks muutmise seisukohalt.

Kodaniku tõsisemaks sooviks on — kokkuvõid ja lihtsustamine.

Lähtudes neist seisukohtadest, Maaomavalitsuste liit ongi päevakorrale tulnud oma kavaga, mis kahtlemata annab maakonna omavalitsuse aparadi kuludes kokkuvõidu, ratsionaliseerib ja lihtsustab asjaajamist, tõstes selle teguvõimet, sisetmist ühtlust ja järjekindlust omavalitsuse organite tegevuses.

Peatume „maavanema“ ja maavalitsuste liikmete arvu juures, mis „Maavolikogude ja maavalitsuste ajutise korraldamise seaduse“ olulisem uendumis. Sisuliselt „maavanema“ ellukutsumist võimaldas juba Eestimaa kubermangu administratiivne ja omavalitsuse ajutine korraldus, märkides, et „kubermangu ja maakonna semstvo nõukogudel on õigus asutada ü h e i s i k u l i s i või kollegiaalseid täidesaatvaid organeid (III osa p. 10), s. o. maaomavalitsuse täidesaatva organi — maavalitsuse ülesandeid võib panna ühele isikule — maavanemale, kellel maavalitsuse õigused. Meil aga loodi Maakonna-nõukogu kodukorraga (§ 30 ja teised) ainult kollegiaalsed maavalitsused,

mis peavad koosnema vähemalt 4 isikust. Umbekorraldamise kava näeb ette maksimum kolmeliikmelisi maavalitsusi. Sama paragrahv lubab maavolikogu põhjendatud ettepanekul suurendada erilistel juhtudel neljaliikmelise maavalitsuse, milleks nõutakse Kohtu- ja siseministri sanktsiooni.

Kui on mindud vähendamisele, siis pole vajadust ka „erilistel juhtudel“ neljaliikmelist maavalitsust: aitab maksimum kolmeliikmelisest. Õigem oleks, kui „erilistel juhtudel“ antakse Kohtu- ja siseministrile õigus piirata maavalitsuste liikmete arvu ühe või kaheni, kuidas olukord nõuab.

Maavalitsuse liikmetelt nõutakse muutmiseadusega kindlat ametalist kvalifikatsiooni ja staaži: valida võib ainult Eesti Vabariigi kodanikke, kes on vähemalt 25 aastat vanad ja maavanem 30 a., valdavad täielikult riigi keelt, teeninud varemalt kolm aastat riigi- või omavalitsusasutustes juhtivatel ametkohtadel, või kes on vähemalt kolme aasta kestel pidanud sarnast elukutset, kus ta on omanud vastava vilumuse administratiiv asjades.

Staaži nõudmisel võiks veel kaugemale minna. Peale praktiliste kogemuste tuleks nõuda vastavat kõrgemat haridust. Kui maa-insenerilt, maa-arstilt, maa-agronoomilt nõutakse seda, siis maavanemalt ja maavalitsuse liikmetelt peaks samuti nõudma kõrgemat juriidilist või majandusteadlikku haridust.

Ainult „erilistel juhtudel“ võiks Kohtu- ja siseminister teha erandeid. Valitsemist edukalt teostada võiksid ainult kutseharitud ja kogemustega ametnikud.

Praegune olukord, kus sageli maavalitsuse liikmed tulevad valitsemisele ainult erakonda kuuluvuse tõttu kogemusteta ja hariduseta, on anormaalne: nende töö piirdub ainult paberitele allkirjutamises ja poliitika tegemises, sest tehniline personaal on tegelik töötegija. Kahtlemata kahe- või üheliikmelisel maavalitsusel ei jääks ka aega poliitika tegemiseks, kõik aeg kuluks töö jaoks, mis tõstab tuntavalt maavalitsuse teguvõimet ja süvendab ametnikkonnas isiklikku kohuse- ja vastutustunnet.

Muutmiseadusega maavalitsuse esimees kaob. Teda nimetatakse ümber maavanemaks, kuna tema abi — maavanema abiks. Maavanem on juba maavalitsuse juht. Senine esimees ei erinenud õiguslikult millegipoolast maavalitsuste liikmetest. Ainuke eesõigus oli temal

maavalitsuse koosolekute juhatamine, esinemine pidulikudel koosolekudel ja aktustel kõnedega.

Maavanem on maakonnaomavalitsuse esitaja, juhhib üldist maavalitsuse tegevust, ühtlustades üksikute osakondade tegevust ja valvates, et maavalitsuse otsused oleks seaduslikud.

Muutmiseaduses mainitakse, et maavanem on kohustatud järeelvalvama, et maavalitsuse osakondade, maavalitsuse liikmete ja ametnikkude otsused, korraldused ja tegevus oleks seadusepärased, s. o. kooskõlas seaduste ja määrustega, ning maavolikogu ja maavalitsuse otsustega. Vastasel korral maavanem võib otsuse panna seisma, millise seismapanemise otsusele võivad asjaosalised kaevata edasi maavalitsusele, kus edasikaevatud küsimusi arutatakse ja otsustatakse harilikus korras. Kas ei ole otstarbekohasem, kui „otsuste tegemine“ jääks maavalitsuse ainuõiguseks, kes otsustab siis, kui selleks osakonnalt või ametnikult on esitatud kõige täielikumad ja igakülgsest põhjendatud andmed. Mis mõte on osakonnal „kaevata edasi maavalitsusele“, kui tegelikult juriidiliseks otsustajaks on ikkagi maavalitsus!

Vanaduse nõudmisel võiks piirduda maavanema suhtes ka 25 a. vanusega. Miks maavolinik peab vähemalt 25 a. ja maavanem 30 a. vana olema?

Kui kohtunik võib mõista õigust 25 aastaseks, miks siis maavanem ei või sama vanusena valitseda.

Nähtavasti maavanema vanuse määramisel on mõju avaldanud Maksustamiskorralduse seadus (RT 1 — 1932. § 8 j. t.), kus nõutakse, et tulu- ja ärimaksu komisjonidesse nimetavad kaasistujad peavad olema vähemalt 30 aastased.

Nõuda täieliselt riigi keele valdamist, ei ole alati võimalik ega teostatav.

Maavalitsuse liikmete arvu kindlaksmääramine kolme peale — vähendab liikmete arvu üle riigi 14 võrra, kui aga kolleegiaalne maavalitsus asendatakse maavanemaga ja maavanema abiga, on vähendamine tuntavalt veelgi suurem. Praegu on maavalitsuste liikmeid kokku 47 (Virum. 5 ja Petsrimaal 6, kuna teistes 4). Isegi praeguse korra juures võib julgesti vähendada liikmete arvu poole võrra, mille tagajärjel töö sugugi ei kannata. Muutmiseadus võimaldab kahtlemata suuremat kokkuhoidu, kui seda esialgu võib olla on kavatsatud.

Kavas on veel palju vähema tähtsusega ümberkorraldamisi, nagu revisjonikomisjonil liikmete arvu vähendamine kolmeni jne. Vastupidiselt Liidu nõukogu otsusele 14. veebr. k. a. tuleb pooldada nõukogu varemalt seisukohta 1932. a., et maavolikogu juhatus tuleb kaotada ja maavolikogu juhataks maavanem. Maavanema poolt juhatastav maavolikogu koosolek saaks hoitud päevakorraga esitatud küsimuste aine asjalikul pinnal ja maavolikogu koosolek muutuks asjalikuks töökoosolekuks, kus meeleolu ei pääse rikkuma volikogu rühmade puhtpoliitilist laadi kandvad kokkupõrked ja omavahelisel arutusel olevate küsimuste ainest kõrvalekalduvad vaieldused, missugused on maavolikogu senise juhutamise viisi juures paljudes maavolikogudes sagedaseks nähteks, takistades tööd ja tekitades seltskonnas pahameelt ning eitavat suhtumist maakonna-omavalitsustesse.

Seni on maavalitsus ainult maavolikogu täidesaatvaks organiks, muutmise-seadusega aga määratakse maakonna-omavalitsuse täidesaatvaks organiks maavalitsus.

Kui üheliikmelise maavalitsuse loomise võimalus langeb ära, millisele seisukohale asus Maaomavalitsuste liidu nõukogu 14. veebr. k. a., siis muutmise-seadus saavutab kokkuhoidmises vähe positiivseid tulemusi, sellepärast tuleb eelistada ikkagi üheliikmelise maavalitsuse loomise võimaluse allesjätmist. Maavolikogude ja maavalitsuste võimkonna ulatust muutmise-seadus ei puuduta, sest maavolikogude ja maavalitsuste üksikasjalise kodukorra maksmapanemine on jäetud Vabariigi Valitsuse võimkonda.

Kokkuvõttes maavalitsused jääks peale ümberkorraldamise, mis peaks sündima maavolikogude uue koosseisu volituste algusega (uued valimised tulevad juba 1. novembril k. a.), püsima omavalitsustena, kus maavalitsuse liikme koht moodustab enesest ühiskondliku vastutusrikka ülesande täitmise. See tervendab maaomavalitsuste korraldust, muutes kodanikkude suhtumise nende vastu paremaks ja heatahtlikumaks senisest.

II.

Teine Maaomavalitsuste liidu kava „Maavolikogude valimise-seaduse muutmise seadus“ taotleb maavolikogude valimistel esinevate nimekirjade ja kandidaatide piiramist.

Maavolikogude valimise-seadus (R. T. nr. 100 — 1926. a.) täiendatakse uue paragrahviga (26-a), mis nõuab, et „iga kandidaatide nimekirja sisseandja maksab maa-komiteele ühes nimekirja esitamise-ga kr. 200.— kautsjoni. On nimekirjad liidetud nimekirjade ühenduseks, sünnib ülalnimetatud kautsjoni maksmine kogu nimekirja ühenduse pealt samas suuruses, kusjuures kautsjon tasutakse nimekirjade ühenduse esimese kandidaatide nimekirja esitamisel.“

Kui nimekiri, või nimekirjade ühendus ei vii läbi ühtki kandidaati, läheb kautsjon maavalitsuse kasuks.

Kautsjoni vastu ei võiks midagi olla, kuid miks on määratud kr. 200.—? Kui riigikogu valimistel kautsjoniks on määratud kr. 500.—, peaks maaomavalitsuste valimistel jätkuma sajast või isegi 50 kroonist. Riigikogu valimistel loodab harilikult esimene kandidaat läbimineku korral kindlale kuulisele palgale, maavoliniku kohta seda öelda ei või.

Meie riigikord võimaldab ja soovib kodanikkude aktiviteeti valimistel. Sellepärast valimistel leidub alati katsetajaid ringkondi, eriti maavolikogude, kui riigikogu eelposti, valimistel, kus katsetatakse rahva usaldust oma esitajate viimiseks maavolikogusse.

Katsetamised suurendavad vähesel määral küll valimiskulusi, mis demokraatliku riigikorra paratamatu nähe, kuid harilikult sarnased kitsaste kildkondade algatused lõpevad tagajärjeta, mis mõjub kaine-stavalt ja õpetlikult õnneküttidele, kes tulevikus äpardumise korral vaevalt sõnandavad uuesti kandideerida.

Valimise-seaduse muutmise-seadus (§ 26 uus lõige) nõuab veel, et „iga nimekirjade ühenduses esitatud nimekirjade arv ei või tõusta üle poole valitavate volikogu liigete üldarvust. Rohkemal arvul esitatud nimekirjad tunnistatakse maakomitee poolt maksvuseta-ks“.

Viimastel maavolikogude valimistel kandideerisid üle riigi 188 maavoliniku kohale 372 nimekirjaga 7341 kandidaati (rekordi püstitasid Harjumaa 47 nimekirja 1084 kandidaadiga ja Petserimaa 62 nim. 1206 kand.). Viimane moodus on just mõeldud nimekirjade piiramiseks. Paaris volinikkude arvu juures nimekirjade arv on selge, aga kuidas toimida vastupidisel juhusel, kui näiteks on maavolikogus 21 liiget? Nimekirjade ja kandidaatide liialdus teataval määral kutsub valijaskonnas esile tüdimuse ja eitava

suhtumise omavalitsuste vastu, kuid kaaluvamaks ja tõsisemaks põhjuseks on liiga sageli korduvad valimised.

Ja lõpuks kolmas kava „Omavalitsuste ajutise järevalve seaduse (RT nr. 78 — 1919, §§ 4 ja 5) muutmise seadus“ muudab põhjalikult senist järevalve korda, kus omavalitsuste järevalve asutused ei ole enam õigustatud ja kohustatud avaldama administratiivkohtu korras protesti omavalitsuste volikogude ja täidesaatvate organite ebaseaduslikkude otsuste ja tegevuste vastu, vaid omavalitsused võivad ise sama kohtu korras esitada kaebuse järevalve asutuse korralduse vastu, kui leitakse, et see pole seaduslik. Ka antakse järevalve asutustele õigus panna seisma omavalitsuste täidesaatvate organite seadusevastane tegevus ja määrata tähtaeg seadusliku korra maksmapanemiseks, mil-

line õigus järevalve asutustel senini puudus, kuigi mõningal juhul seda kodusel teel „omavoliliselt“ mõni omavalitsuse järevalve asutus hea eduga praktiseeris.

Uus kavatsetav järevalve kord on eelmisest praktilisem ja vähendab tuntavalt kohtutele asjata tööd.

Maaomavalitsuste reform on leidnud üldtunnustamist kõikide poliitiliste erakondade poolt, kuid peame alla kriipsutama, et reformi peateguriks on ikkagi kokkuid ja lihtsustamine. Ent senini pole keegi esinenud üldtunnustatud lõpuliku ümberkorraldamise kavaga, ja mida ka vist niipea lootä ei ole. Ajutise ümberkorraldusena, mis annab aga tunduvat kokkuid ja töö lihtsustamist ning ühtlustamist, on aga liidu kava täiesti tervitav.

Isiku ja kohanimede kirjutusviisist.

V. Avesson.

Hoolimata sellest, et mõne aasta jooksul, mil maksmas praegune perekonnaseisumuudete registreerimise kord, on lahendatud juba hulk tegeliku töö juures üleskerkinud mitmesuguseid küsimusi ja püütud ühtlustada ning ühtlustatudki varemalt väga mitmeti tõlgitsetud küsimusi, on siiski küllalt veel asju, mis leiavad mitmesuguse ja sageli ka väärkäsitluse. Üheks sellaseks alaks perekonnaseisumetnikkude töö juures on perekonnanimede, eesnimede ja kohanimede õigekirjutus.

Meil on Riigikohtu tsiviilosakonna seletus perekonnanimede õigekirjutuse asjus, keeleteadlaste seisukohad ja muud juhised, kuid kõik see ei suuda anda perekonnaseisumetniku töö praktikas tekkinud küsimusile selget vastust.

Võtame esiteks vaatlusele perekonnanimede kirjutuse. Komistused, eksimused sel alal on võimalikud pea iga koostava akti puhul. Meil tuleb sageli puutuda kokku võõrkeelsete perekonnanimedega, näiteks: Vene, Saksa, Prantsuse, Inglise, siis veel lähemate naabrite Läti ja Leedu ja teiste perekonnanimedega. Juba vene perekonnanimedega võib kergesti sattuda segadusse. Me teame, et vene perekonnanimele on lisatud nimekandja sugu määravad lõpud. Kohtu- ja siseministeeriumi administratiiv-osakonna ringkirja kohaselt meil tuleb tarvitada ainult

meessoost lõppu. Ometi võib kohata veel aktiärakirju, kus esinevad ka naissugu määravad lõpud.

Väga palju eksitakse ka „ov“ lõpuliste perekonnanimede kirjutamisega. Kohtu- ja siseministeeriumi ettekirjutuse järgi vene perekonnanimed, mis lõpevad „ov“-iga, tuleb eesti keeles kirjutada „v“ lõpuga, näiteks: Smirnov, Popov, kuna tihti võib näha aktiärakirju kus sellelaadsete nimedele on kirjutatud kaks „f“-i. Seda on isegi teinud Kohtu- ja siseministeerium, kes ometi selle kirjutusviisi ühtluse eest peaks olema valvel. Juhiseks ses küsimuses võiks olla Akadeemilise Emakeele seltsi ajakirjas nr. 7/8 — 1926. a. ilmunud kirjutis „Vene sugunimede transkribeerimine eesti keeles“.

Siis patustatakse palju veel selle vastu, et vokaalide vahel ss ja hh kirjutatakse ühekordselt. Perekonnanimedes, näiteks Krassin (mitte Krasin!) Mjassojedov jne. tingimata tuleb kirjutada „ss“ ja Tšehhov, Sakhovskoi — „hh“. Kuna eksimused sel alal sagedased, peaks ministeerium andma lähemad juhised ja valvama, et seda ka täidetaks.

Läti ja Leedu perekonnanimede kirjutusviisiga on hoopis täbaram lugu, kuna meile üldiselt on tundmata vastavate maa- de keel ja grammatika. Jääb vaid ainuke võimalus neid perekonnanimesid tähttä-

helt kirjutada nii, nagu nad kirjutatud algkeeleski. Kuid see on võimalik muidugi ainult siis, kui meie tähestikus leidub vastavaid märke. Käsitades Leedu dokumente võime sattuda aga täiesti kimbatusse, kuna seal peale meessoost lõpu tehakse vahet veel abielulise ja vallalise naise perekonnanime vahel ja sünniakti koostamisel tuleks perekonnanimi kirjutada siis koguni kolme moodi. Läti perekonnanimede suhtes on siiski pisut selgem olukord, sest Eesti kirjandusseltsi keeleteoimkonna otsuse kohaselt Läti perekonnanimedes nominatiivi lõpul olev s, š ja is tuleks jätta ära. Näiteks ei tule kirjutada mitte Bersinš, Ulmanis, vaid Bersin, Ulman. Erandiks on märgitud ainult need kahesilbilised is-lõpulised nimed, milles rahvusvahelisel on tarvitusel -is näit. Rainis, Jaunis, Lalis.

Harva, kuid siiski mõnikord tuleb puutuda kokku ka rootsi „a“-ga, millel „o“ peal ja hääldatakse „oo“-na. Ka siin ei tea kuidas transkribeerida eesti keeles, kas lihtsalt „a“-ga või hääldamise järgi „o“-ga. Ei ole ju võimalik tarvitada meie keeles täht-märke, mis tähestikus üldse puuduvad.

Peale vene keele ka paljudes teistes keeltes perekonnanime lõpul märgitakse nimekandja isiku sugu, näiteks Poolas, Tšehhoslovakkias jne. Tuleb arvata, et ka nende kohta peaks asuma samale seisukohale nagu vene perekonnanimede suhtes. Nimelt perekonnanimeks koostatavais aktes tuleks märkida meessoost lõpuga perekonnanimi nominatiivses käändes. Kuigi perekonnaseisuametnikud pole keeleteadlased ja ei tarvitsegi seda olla, võib siiski tekkivaist küsimusist saada üle juba aktiosaliste isikute usutlemisega.

Kõigist eeltoodud küsimusist saab siiski ehk veel kuidagi üle, kuid raskemaks osutub juba Riigikohtu tsiviilosakonna toimetuse tõlgitsemine 7. aprillist 1927. Selle seletuse järgi oleneb nimekandjast, kuidas ta oma nime ortograafiliselt kirjutada tahab, kuid on jäetud lisamata, kas see on maksev ainult eesti ja eestipäraste perekonnanimede suhtes, s. o. perekonnanimede suhtes, millel eesti keeles mingi tähendus, või võib ka igat võõrast perekonnanime kohandada eesti ortograafiale. Kohtu- ja siseministeerium on loonud pretsedendi, et võib ka igat võõrast perekonnanime kohandada eesti ortograafiale, kuid samal ajal on asunud eitavale seisukohale, kui puhast eestikeelselt perekonnanime kohandatakse uuele kirjavii-

sile. Näiteks on teada juhtum, kus ministeerium ilma nimemuutmiseta andis isikule kelle perekonnanimi oli seni Margis õiguse kirjutada oma perekonnanime Marks, kuid et Riigikohtu tsiviilosakonna seletus vaevalt ennast nii laiaulatuslikult lubab tõlgitseda. Vastandina sellele on jällegi teada juhtum, kus ministeerium perekonnanime „Virro“ ei tahtnud lubada kirjutada „Viru“ ja nõustus vist alles peale akadeemilise emakeele seltsi vastavat seletust. Ometi teame, et vanasti oli „Käggo“, Arro, Virro, Sallo“ ja nüüd „Kägu, Aru, Viru ja Salu“. Kuna eelmäinitud nimedes on ainult õigekirjutuse muutmine, siis tundus, et neid kahtlemata võib kohandada Riigikohtu vastavale seletusele. Nagu eelpool nägime on seisukord sellane, et perekonnaseisuametnik ei või kunagi kindel olla, kas tema tegevus leiab ministeeriumis heakskiitmist või mitte. Sellepärast ministeeriumil tuleks töötada välja Riigikohtu tsiviilosakonna toimetuse tõlgitsemiseks lähem seletus ja see teha teatavaks kõigile perekonnaseisuametnikele.

Nagu seni on olnud märgata, leiab Riigikohtu seletus võrdlemisi vähe käsitamist. Tagasihoidlikud on ses asjas omavalitsuse perekonnaseisuametnikud, kuid vaimulikud jätavad selle võimaluse vähemalt suures enamuses täiesti kasutamata. Kas seda on põhjastanud huvi puudus asja vastu, või kartus võimalikkude eksimuste eest küllalt selge eeskirja puudumise tõttu on muidugi raske otsustada, kuid täielik loidus sel alal valitseb vastuvaidlematult. Tihti on võimalik kõnetada kodanikke, kes perekonnaseisuaameteis lasknud koostada mõne akti, või kel perekonnakirjad juba korraldatud, kuid kes midagi pole kuulnud võimalusest oma puht eestipärast perekonnanime, mis meil valitsenud võõraste keelte mõjul moonutatud, kirjutada nüüdse õigekeelsuse reeglite kohaselt. Kui seda aga tagant järele teha, mis muidugi möödapääsmatu, siis tekitab see registreis ja aktiraamatuist liigset kirjutamist ja tööd, seepärast peab perekonnaseisuametnik perekonnanime kirjutusviisis asjaosalise kodanikuga leppima kokku juba varemalt, kusjuures kodanikule tuleb selgitada nime õigekirjutuse võimalus ja otstarve. Laiem hulk kodanikke on ses küsimuses täiesti informeerimata.

Eriosa raskusist perekonnanimede kirjutamises moodustavad võõrtähed nagu „C, W, X, Y ja Z“. Tegeliku töö juures

võib märgata, et meie kodanikel on kalduvus võõrtähdesse suhtuda erilise armastusega ja austusega. Võtame näiteks „c“. On olnud rida sellaseid juhtumeid, mil Karl tingimata sooviti kirjutada „C“-ga lihtsalt sellepärast, et „K“ olevat liiga igapäevane täht. Olgu siinkohal aga tähenähtud, et Saksamaal kirjutatakse nüüd, vähemalt nimes Karl — „k“, nagu teatab Saksa perekonnaseisuametnike Liidu häälkandja „Zeitschrift für Standesamtswesen“. Samuti sageli tahetakse näha C-d perekonnanimeses Lohk, Puhk jne., muidugi ei saa ega võigi sellastele soovidele tulla vastu. Tihti võib kuulda, et „Veske“ kahe postiga w-ga on palju meeldivam kui lihtsa ühe postiga v-ga. Siis jälle „Feliiks“ olla palju mõjuvam, kui lõpule lisatakse „x“. Igrek (y) on aga vististi suurimaks nõrkuseks, sest seda püütakse lisada perekonna- ja eesnimedele igal juhtumil. Kui kellegi nimi on näiteks Vari, siis võib peaaegu kindel olla, et nime lõppu lisatakse „y“ ja hääldatakse parema meelega „Veeri“. Kuigi kõik see veel tänapäeval asjaosalisile võib pakkuda hetkelist lõbu, ometi peame arvama, et meie järeletulijad on rohkem eestlased kui meie ja sellest vaevalt mingit rõõmu tunnevad.

Tähtsam on siin aga ametlik külg. On kindel, et meeldivuse või mittemeeldivuse pärast ei saa ometi armastada üht ja põlata teist tähte ja sellejärgi ka neid tarvitada. Perekonnanime kirjutusviisil peab ikkagi olema mingi alus, kas õiguslik või keeleline, õieti mõlemad koos. Mis puutub keelelisse külge, siis peab tunnistama, et sellest seisukohast on olukord vist kogu ni keerukam kui õiguslikust seisukohast.

Käsitades ladina tähestikku tarvivate maade dokumente võiks ehk pidada veelgi mingit järjekindlust eelnimetatud tähtede suhtes, kuid puutudes kokku dokumentidega, mis antud slaavitähestikku tarvitavaist maist sattume varstigi segadusse.

Mis puutub „w“-sse, siis selle kohta ajakiri „Eesti keel“ kirjutab küll, et on lõppenud üle kahekümne aasta eest alanud võitlus „w“ ja „v“ vahel eesti tähestikus „v“ võiduga ja „w“ tähte võib leida harukordselt mõnes provintsilinna trükingus, kuid asi ikkagi nii lihtne ei ole. Paljud perekonnaseisuametnikud näivad väga armastavat „w“-d ja ka igapäevases kodanikkonnas on küllalt neid kel „w“-st loobumine näib olevat võimatu. „W“ sõpra-

dele märgiksin aga siinkohal ühe väljavõtte Akadeemilise Emakeele seltsi ajakirjast „Eesti keel“, mis lausub järgmist: „Kuna vähearvulised „w“-lised perekonnanimed moodustavad kitsa aga raskesti peetava ja tarbetu erandi, oleks otstarbekohane loobuda vahe tegemisest. Pealegi pole eraldamise alused küllalt sirgjoonelised ega ülevaatlikud praktiliseks kasutamiseks“.

Suurt segadust tekitab ka „sch“ ja š vahekord. Kohtu- ja siseministeriumi administratiiv-osakonna ettekirjutuse järgi venepärastes perekonnanimeses võib tarvitada š, kuna saksapäraseks tuleks kirjutada „sch“. On aga hulk sellaseid perekonnanimesid, millele kohta on väga raske kindlaks teha, kuhu nad õieti kuuluvad. Seepärast tundub täiesti ülearusena siin tarvitada mitmet kirjutusviisi. Perekonnaregistrite tähestiku pidamisel tekitab see alati segadust, ei tea nimel kust tähe alt üht või teist perekonnanime otsida. Parem lugu pole ka z-ga.

Kokkuvõttes näeme, et meil perekonnanimede kirjutusviisis valitseb otse lubamatu kaos ja eksimuse võimalused on piiramatud ka suurima ettevaatuse ja püüdlikkuse juures.

Eesnimede küsimust puudutades peab ütleva, et sel alal olukord on segasem ja raskem, kui alul vast arvatakse. Kõik Carly'd, Mary'd, Evy'd, Lilly'd, mis tuleks kirjutada Karl, Mari, Eevi, Lilli, armastatakse moonutada võõrapärasteks. Ei näi olevat mingit vajadust meile üldiselt nii tuttavaiks saanud eesnimesid moonutada võõrapärasteiks ja sellaseiks, et võõrkeelte mittetundev eestlane seda ei saa enam lugedagi ega hääldata. Tuleb kindlasti püüda tagasitõrjuda kodanikkude mõistmatu soovid anda lastele nimedeks näiteks Tšotš, Järli, Seteree, Sonny-Boy jne. nagu see praktikas juhtunud kõigile perekonnaseisuametnike tähelepanu juhtida sellele, et nad kodanikele annaks mõistlikku nõu. Ja kui see vähegi võimalik kasutada Perekonnaseisuseaduse juhtnööride § 26 muudetud teksti neljandat lõiget (R. T. 27 — 1931). Selles võidakse ehk näha nimekirjutuse vabaduse piiramist, aga ega ei saa ikka vabadust anda neile, kes seda ei oska kasutada. Kodanikkude õigele teele ja arusaamisele viimine on siin otse perekonnaseisuametniku kohus ja võime olla veendunud, et pikema järelemõtlemise puhul on meile tänulikud kaasaegsed ja ka järelekasvaval põlvil ei tarvitse meie pärast punastada.

Üks raskemaid on ka tõlke küsimus. Kohtu- ja siseministriumist saadud dokumentidel on enamalt jaolt kirjutatud näiteks Jelisaveta, Jelena, Jevdokia, kuna vannutatud tõlgi juures kirjutatakse Eliisabet, Helena, Eudokia. Arvates välja „z“ küsimuse näib Kohtu- ja siseministriumis valitsevat põhimõtet, et kõik võõrkeelsed nimed kirjutatakse eestikeelses tekstis tähttähele nii, nagu võõrkeelseski. Nii palju kui teada valitseb mujal ilmas ses küsimuses siiski pisut teine seisukoht. On teada, et meie Peeter kirjutatakse saksa keeles Peter, vene keeles Pjeter ja prantsuse keeles Pierre; Mihkel on vene keeles Michail ja prantsuse keeles Michel; Jenoveva kirjutatakse poola keeles Genofeva, kuna prantsuse keeles Geneviève. Jaagup on Itaalias Giacomo ja Juhan — Giovanni; kes Venes Josif see Saksamaal Joseph ja Itaalias Giuseppe. Siit näeme, et mitmel pool valitseb komme nimesi tõlkida. Huvitava näitena olgu siin märgitud, et Eestist lahkus tuntud tegelane Juhan P. ja kui ta peale abiellumist Itaalias pöördus tagasi Eestisse oli ta juba Giovanni P. Muidugi ei jäänud meil üle teist teed, kui jällegi kirjutada Juhan ja nii kanda ka perekonnaregistrisse. Kui oletame näiteks, et samal perekonnal oleks Itaalias sündinud ka poeg ja isa oleks soovinud temale panna nimeks Joosep, siis nagu võib järeldada eeltoodust oleks poeg saanud nimeks Giuseppe ja praeguse ministriumilt loodud analoogia järgi poleks poja enam mingisuguseid väljaväeteid Joosepiks saamiseks, kuigi tal selleks täielik õigus on. Kuna sellelaadsete juhtumite kordumine pole haruldane, on tarvilik, et ministrium arvestades praktiliste elunõuetega peagi annab mingi juhatuskirja, mis aitaks lahendada sel alal tekkinud küsimusi.

Lahendamist nõuab ka eesnimede nagu Mina, Lisa, Jürri, An jne. kirjutamine. Mõned perekonnaseisuametnikud kirjutavad Miina, Liisa, Jüri, Ann, kuna samal ajal teised, nagu Kohtu- ja siseministriumgi kirjutavad sellased nimed nii, nagu nad märgitud vanus kirikuraamatuis. Need kaks seisukohta tulevad aga kindlasti ühtlustada ja tundub et oma seisukohta ses asjas esmajoones peab revideerima ministrium. Eesnimed nagu Mina, ja teised, tuleks vististi kindlasti kirjutada hääldamise järgi. Nagu on kõrval-

datud vana kirjaviisi üldisest tarvitamisest tuleks sellest ka loobuda eesnimede kirjutamises. On arvata, et seda seisukohta õigustab ka Riigikohus, kuna ta perekonnanimede suhtes juba teinud samase otsuse.

Peatudes kohanime kirjutusviisi juures tuleb märkida, et sel alal valitseb kogu riigis segadus. Ühed ametasutised kirjutavad omavalitsuste nimetused ühte-, teised teist viisi. Meil on küll Akadeemilise Emakeele seltsi juhatuse poolt väljatöötatud omavalitsuste nimistu, mis ilmus ajakirjas „Eesti keel“ nr. 3—5, 1926. a. kuid täielikku tunnustamist see on seni leidnud vist küll ainult Akadeemilise emakeele seltsis ja Riigi Statistika Keskbüroos, sest viimase palvel see tehti. Mis puutub perekonnaseisuametnikesse, siis meie peaksime omavalitsuste nimetusi tarvitama nii nagu nad kuulutatud välja „Riigi Teatajas“. Kes aga Riigi Teatajat on servinud, see teab, et ühes kohas esineb näiteks Baltiski, kuna teises kohas võid leida ka Paldiski. Sama nähet võib märgata ka teiste omavalitsuste suhtes. Ei taha muidugi kellelegi etteheidet teha, kuid täiesti arusaamatuks jääb, miks Akadeemilise seltsi juhatuse kui autoriteetse asutise otsus seni pole leidnud ametlikku tunnustamist. Tahaksime igatahes loota, et Kohtu- ja siseministrium juba lähemal ajal ses asjas midagi ette võtab, seda enam, et nüüd on sellaseid juhtumeid olnud, et sel puhul kui mõni perekonnaseisuametnik tarvitab Akadeemilise Emakeele seltsi juhatuse poolt korregeeritud nimistut, saadetakse aktiärakiri talle tagasi nõhjudusega, et sellast omavalitsust polegi. Ka ministrium palub kõrvalekalduvata pidada kinni nimistust nimekirjutusviisist, mis ilmunud Riigi Teatajas. Imelik on aga pisut see, et neil korral kui perekonnaseisuametnikud-vaimulikud saageli märgivad aktidesse omavalitsustena kohti, mis õieti küll ainult kogukondade ja mõisade nimetused, ministrium sellest suurt tüliküsimust ei tee.

Kuigi see ei ole akuutne küsimus, tahaksime siiski loota, et ka sel alal ministrium abi jõe selgele ja kindlale seisukohale. Perekonnaseisuametniku töö on küll puht juriidilist iseloomu, kuid ka keeliliselt peaks ta kõigiti olema laitmatu ja ajakohane.

Perekonnaseisuametisse puutuvate normide kodifitseerimine on hädavajaline.

Ligi 7 aastat on möödunud Perekonnaseisu seaduse maksmahakkamisest ning selle aja jooksul on nimetatud seaduse täiendamiseks ja käsitamiseks antud terve rida määrusi ja juhtnõore. See määruste ja juhtnõoride rohkus Perekonnaseisu seaduse kohta on ka tõesti arusaadav, sest see seadus lõi meil täiesti uue korra ja ei saanud ka seaduses kõiki üksikasju ette näha, mida tegelik elu päev-päevalt esile toob, ning millede lahendamiseks on vaja ühtlast juhust. Kõige selle tagajärjel on perekonnaseisuametnikud sattunud määruste ja juhtnõoride rägastikku, milles vajaliku normi leidmine on aegaviitev töö. Kuid veel rohkem — ametnikul puudub kindel ülevaade sellest, kuidas antud juhul talitada, sest määrused ja juhtnõorid on laiali pillatud üksikutes Riigi Teataja numbrites, mis raskendab vastava normi leidmist. Ametnik teab küll, et vastav küsimus on kusagil juhtnõoris lahendatud, aga kust seda leida, ei tule järsku meele. Palju aega nõuab nüüd, enne kui kõiki juhtnõore suudetakse läbi vaadata. Selle all kannatab aga töö intensiivsus.

Ei või öelda, et Perekonnaseisu seaduse kohta antud määrused ja juhtnõorid oleks kõik kooskõlas tegeliku elu nõuetega ja seaduse enese väljendusega. Paberil peal võib palju ilusat ja head nõuda, mis paisab otstarbekohasena, kuid tegelikus rakenduses võib see tüüa hoopis teisi tagajärgi ja sünnitab loodetava kasu asemel ainult kahju ning raskendab tööd.

Juba 1931. a. mais pööras Kohtu- ja siseministeriumi administratiiv osakond kõikide omavalitsuste poole kirjaga, paludes teatada neist Perekonnaseisu seaduse ja selle juhtnõoridega ühenduses olevaist küsimusist, mis nõuavad muutmist, sest ministeriumil olla kavatsus juhtnõore kodifitseerida. Omavalitsused saatsidki oma arvamiisi nende vajaliste paranduste ja muutmiste kohta, mida tuleks ministeriumil arvesse võtta juhtnõoride kodifitseerimisel lootma jäädes, et ministerium lubatud sammu ka peagi teostab.

See ministeriumi tervitatav samm — juhtnõoride kodifitseerimine, on jäänud senini aga teostamata, mida tuleb kahetseda. Perekonnaseisu seaduse kohta antud määruste ja juhtnõoride kodifitseerimine tuleb kiirelt teostada, sest see ker-

gendaks perekonnaseisuametnikkude tööd ja hoiaks ära vead, mis nüüdse olukorra juures paratamatult tekivad ja tekkida võivad.

Juhtnõoride kodifitseerimisel tuleb arvesse võtta ka neid seletusi, mis paljudel kordadel Kohtu- ja siseministeriumi poolt on antud üksikutele perekonnaseisuametnikkudele, kes vastava järelepärimisega pööranud ministeriumi poole, sest enamikul juhul on jäänud need seletused üldsuusele teadmatuks, kuid ometi peaks sellest huvitatud olema kogu meie perekonnaseisuametnikud, milliseid näpunäiteid nad võiks ära kasutada oma praktikas.

Päev-päevalt suureneb omavalitsuste perekonnaseisuametnikkude töö ja et nende tööd kergendada, tuleks Perekonnaseisu seaduse kohta antud määrusi ja juhtnõore kodifitseerida ning mida varem, seda parem.

Selle kõrval tuleks hakata mõtlema Perekonnaseisu seaduse, määruste ja juhtnõoride väljaandmisele, milles oleks ära toodud seaduse motiivid, teiste seaduste vastavad paragrahvid, Riigikohtu seletused jne. Sarnane seletustega ja juhustega varustatud raamat, aitaks veel suuremal määral kergendada perekonnaseisuametnikkude tööd, olles käsiraamatuks, kust ametnik leiab alati vastuse esilekerkinud küsimusele. Paljude seaduste alal on juba vastavad käsiraamatud ilmunud, ning nende tarvitamine on näidanud, et neist on suur kasu.

Lõpuks tuleks juhtida tähelepanu veel ühele asiolule ja nimelt vallavalitsuste perekonnaseisuametnikkude igaaastaste nõupidamiste korraldamise vajadusele, nagu on seda teostanud Linnade Liit linnaomavalitsuste perekonnaseisuametnikkudele. Neil koosolekutel oleks seaduse tegelikul rakendajatel võimalus avaldada mõtteid aasta jooksul esile kerkinud küsimuste kohta ja leida ühiseid seisukohti lahkumisevaid tekitanud küsimustes. Igal perekonnaseisuametnikul on aasta jooksul ikkagi midagi uut ja lahendust vajavat küsimust ette tulnud ja sarnastel koosolekutel saaks sel teel hulka küsimusi lahendatud, mis aitaks suuresti kaasa Perekonnaseisu seaduse õigele ja otstarbekohasele rakendamisele. Neid koosolekuid tuleks korraldada iga maakonna vallavalitsuste

perekonnaseisuametnikkudele eraldi, sest väiksema koosseisu juures on tööl produktiivsemad tagajärjed. Asja algatamine peaks kuuluma maavalitsustele, kes kõige rohkem peaks olema huvitatud perekonnaseisuametnikkude täpsest tööst, mis vähendaks osaliseltki ette tulnud puu-

dusi ja aitaks hoiduda tulevikus tehta-vaist vigadest.

Jääme lootma, et eeltoodud ridades väljendatud mõtted leiavad vastukõla ning peatse teostamise.

H. M.

Juhatuskiri vallakohtutele vajab täiendamist ja muutmist.

E. Valk.

Praeguse vallakohtu toimetada on pealtnäha lihtsad aga siiski tähtsad ja väga keerulised asjad.

Varandus on inimese olemise alus ja kuna vallakohtu ülesanne seisab peamiselt kodanike varanduslike asjade korraldamises, siis vallakohtu võõriti toimetamine neis asjus lõikab kodanikele luusse ja lihasse ning rikub asjaosaliste huve. Seepärast peaksid vallakohtutegelased oma alasse põhjalikult süvenema. Vallakohtute tegevuses peaks tingimata valitsema ka ühtlus. See ühtlus vallakohtute tegevuses kahjuks aga puudub ja seda seepärast, et väga paljudes tähtsates küsimustes on seaduses tühikud, ning juhatuskirjadega pole neid tühikuid ka täidetud.

Kui ei peeta otstarbekohaseks juhatuskirjadega hakata niisuguseid tühikuid täitma, siis peaks vallakohtu tegelastele korraldama kursusi, kus lektoriks oleks kogu riigis üks ja sama kõrgem kohtutegelane.

Lahendamist vajaksid näiteks vallakohtute tegevuse alal järgmised küsimused:

a) varanduste hoiulevõtmise alal:

1) varanduse hoiulevõtmine lese ja laste olemasolul; 2) lesele BES. § 1722-1 järgi kuuluva vallasvara hoiulevõtmine; 3) erihoiutoimetuse vajadusest BES. § 1738 puhul; 4) Ts. kohtup. sd. § 2004 kohaldamise küsimus vallakohtus j. m.

b) hooldajate määramise alal:

1) kas lesk on seaduslik pärandustombu hooldaja BES. §§ 281, 1711—1714 j. t. alusel; 2) naisisiku kõlvulikkusest eestkostjaks ja hooldajaks (võrdl. BES. § 317 ja E. V. Põhis. § 6); 3) hooldajate määramine kohtus esinemiseks; nende õigus-

test ja kohustest, nagu aruandmisel j. m. c) lesele nõuandja määramise alal:

1) kelle huvides nõuandja; kas nõuandja sunduslik, tema õigused ja kohused ning kas nõuandja määramisel on kohaldatavad BES. §§ 309—336; nõuandja vastastamise ja muu kohta.

d) lese teistkordsel abiellumisel varanduse jaotamise alal:

1) varanduse jaotamise, eraldamise ja kindlustamise sunduslikkus (võrdl. BES. §§ 283, 2863 ja Perekonnas. ametn. nõudmised) ja tunnistuste väljaandm. kord.

e) pärijate õiguste suhtes varanduse valitsemises ja kasutamises:

1) kas pärimise õigustesse kinnitamata pärijail on õigus teha korraldusi päranduse kasutamise ja valitsemise alal; õigus kasutada varandust vahelesegamata, tasu maksimiseta j. m.

f) aruandmise alal:

1) naisele aruandmise kohustus teistkordsel abiellumisel.

g) pärandi jaotamise alal vallakohtu poolt:

1) BES. § 2695 ettenähtud juhtumistel varanduse jaotamise kord vallakohtu poolt ühenduses Ts. Kohtup. sd. §§ 2024 (RT nr. 43 — 23. a.).

h) pärijate kinnitamise alal pärimise õigustesse:

1) kas ja millal see sunduslik hoolekande toimetuse lõpetamise otstarbel j. m. (võrdl. BES. §§ 2598, 467, 484, 487, Ts. Kp. sd. § 2019, BES. §§ 2621—2638 ja Riigikohtu ots.); 2) kas ja kuidas saab pärijaid sundida endid pärimisõigustesse kinnitama, selle õiguse puudumisel, kuidas pärimise õigustesse kinnitamist kor-

raldada kulude suhtes; 3) allealiste suhtes BES. §§ 2630, 2631 kohaldamine; 4) BES. § 1738 puhul pärimise õigustesse kinnitamise vajadus.

i) hoolekande ja eestkostete lõpetamise alal:

1) eestkostevalise saamisel päranduse üle hoolekande lõpetamiseks täisealiseks saanu pärimise õigustesse kinnitamise vajadus; 2) päranduse hoolekande lõpetamise võimalus ja kord ilma pärimise õigustesse kinnitamiseta; 3) pärijate kinnitamise puhul hoolekande lõpetamise võimalus ja kord, kui osa pärijaid ei ilmu pärandust võtma vastu.

k) tunnistajate ülekuulamise alal vallakohtu poolt:

1) kas vallakohtul õigus tunnistajaid kuulata üle, kas vande all, mil puhul; 2) kas saab sundida tunnistajaid ette ilmuma ja mitteilmumise tagajärjed (karistamise õigus).

l) vallakohtunike väljasõitude-tasualal:

Millisel määral ja kelle kulul vallakohtu liikmed ja kirjutaja on õigustatud saama päeva- ja sõiduraha väljasõitude puhul pärandusvarade üleskirjutamiseks.

Kui päeva- ja sõiduraha ei kuulu tasumisele vallavalitsuse kassast, siis kas need peab tasuma isik, kes soovis väljasõitu, või kaetakse need üleskirjutatud varandusest; viimasel juhul — kuidas on võimalik väljasõidutasu varandusest kätte saada. Kas saab ütelda ära väljasõidust, kui sõidukulused pole tasutud ette ära põhjendusega, et paluja on maksuvõimetu, varanduse hoiulevõtmine aga tarvilik. Kui vallakohus sõidab välja oma algatusel (Vksd. § 207 ja Juhatusk. § 67), kas sel puhul tasub sõidu- ja päevarahad vallaomavalitsus, eriti varanduse kontrollimise puhul.

Vallakohtu üldasjaajamise alal vajab juhatuskiri muutmist alljärgnevalt: Väljaminevate-kirjade-registri poleks vaja läbi kanda toimetustesse puutuvaid pabeleid, vaid ainult üldkirjavahetus. Toimetustesse puutuvad paberid võiksid kanda toimetuse nummert, ning neist on soovitatav ära kirjutada jätta.

Postiraamat võiks olla vallavalitsuse postiraamatuga ühine, kus vallakohtu kirjade eraldamiseks võiks tarvitada tunnust „vk“ numbri juures.

Toimetuste ülekandmine igal aastal on ülearune töö, sest vallakohtu toimetused

vältavad aastaid (paljud kestavad kuni 20 aastat). Nende ülekandmisel tekkivad numbrid ei mahu ka lõpuks enam kaanele, kuna asja käigust puudub ülevaade.

Väärtpaberite läbikandmine raharaamatust pole otstarbekohane; need kuuluvad arvestamisele üksikarvete raamatus.

Üksikarvete raamat tuleks vormilt ja sisult muuta järgmistel põhjendustel: Juhatuskiri vallakohtutele (§ 47) teeb kohustavaks vallakohtutes eestkostevalise ja hoolekandevalise varade üksikarvete raamatupidamise vorm nr. 13 järgi.

Juhatuskirja § 47 alul on öeldud, et seda raamatut tuleb pidada Vallakohtu seaduse §§ 217 ja 252 korras sissetulnud summade arvestamiseks, kuid selle paragrahvi lõpupoole räägitakse ka muu vara — kinnis- ja vallasvara arvestamisest selles raamatus ühes varade muudatuste arvestamisega.

Tekib küsimus, kas kinnis- ja vallasvara arvestamine selles raamatus on kohuslik asjades, kus raha vallakohtus hoiul, või üldse kõikides hooldamisasjades, kus aga nimetatud varu olemas.

Et mõtet pole ainult üksikute hooldamise asjade kohta varasid arveraamatus arvestada, siis tuleb järeldada, et arveraamatus nr. 13 kuuluvad arvestamisele kõik hooldatavad varad. Jääb muidugi veel lahtiseks, kas tuleks teha vahet aruandmisele kuuluvate ja aruandmisest vabade varade hooldamisasjade vahel.

Kui asutakse seisukohal, et varade arvestamine üksikarvete raamatus sunduslik ja tarvilik, siis sündigu see ka otstarbekohaselt — varade koosseisus ja väärtuses muudatuste arvestamisega.

Praeguse üksikarve raamatu vorm ei võimalda varade koosseisu ja väärtuse muutmise märkimist. Varade arvestamise lahter tuleks seega täiendada: „varade juurdekasvu“, „varade kahanemise“ ja „jäägi“ lahtritena.

Kuna arveraamatus vorm nr. 13 kuulub arvestamisele mitte vallakohtu, vaid hooldajate hoidmisel olev kinnis- ja vallasvara, siis ühtluse mõttes peaks arveraamatusse kantama ka kõik hooldajate käes ja valitsemisel olevad rahasummad ja läbikäigud, sest muidu ei saa ikkagi täit pilti hooldatava pärandustombu varadest ja väärtustest.

Nii kinnis- ja vallasvara kui ka läbikäikude arvestamine vallakohtu poolt eriraamatus on aga täiesti ülearune ja teistkordne töö, sest teatavasti seda ülesannet täidab otstarbekohasemalt hooldajate poolt

antav ja vallakohtu poolt kontrollitav aas-
taaruanne ühes selle juure kuuluva vara-
nimekirjaga.

Üksikarvete raamatut tuleks pidada ai-
nult nende varade ja väärtuste kohta, mis
vallakohtus hoiul, aga mitte nende kohta
mis hooldajate käes.

Arve nr.....

Akti nr.....

Akti sisu	Väärtasjad				Väärtpaberid				Rahasummad			
	Nimetus	St.	Vm.	Jääk	Nimetus	St.	Vm.	Jääk	Nimetus	St.	Vm.	Jääk

Märkus: Iga lahter koosneb neljast osast:
a) nimetus, b) sissetulek, c) väljaminek, d) jääk
(saldo).

Ei soovita praegust arveraamatu vor-
mi kulude kokkuhoiu mõttes muuta, siis
senist vormi võiks kasutada nii, et varade

lahtrisse kanda väärtasjad ja väärtpabe-
rid, kummagi liigi varadele suurema vahe
jättes muudatuste märkimiseks ja muuda-
tusi märkides ühes ja samas lahtris —
märkide abil ning kriipsu all uue saldo
väljatoomisega.

E. Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevusest.

**Maavalitsuste majandus-osakondade ju-
hatajate nõupidamine 7. märtsil 1933. a.
Harju maavalitsuse ruumes.**

Koos on: Harjumaalt P. Männik,
S. Leidtrop; Järvamaalt V. Vessart, Vi-
rumaalt H. Kiiver; Tartumaalt O. Pär-
lin, Petserimaalt Svanin; Viljandimaalt
H. Lauri; Pärnumaalt J. Markson ja Lää-
nemaalt A. Kasterbusch. Esindajad puu-
duvad Saare-, Valga- ja Võru- maavalit-
sustest.

Nõupidamine algab kell 10.40. Avab
Liidu aseesimees P. Männik tähendades,
et nõupidamise kokkukutsutamise põhjus-
teks on olnud mitmete maavalitsuste soo-
vid ühiselt läbiarutada eeloleva aasta eel-
arvesse puutuvaid küsimusi. Nõupidami-
se juhatajateks valitakse H. Lauri ja P.
Männik. Protokollib Liidu peasekretär
F. Vellner.

Viru maaval. esitaja Kiiver esineb sis-
sejuhatava ülevaatega võttes vaatluse alla
üksikud omavalitsuste tulud ja käsitades
neid põhjusi, mis on esilekutsunud tulude
languse ja ettetuues kalkulatsioonid, kui
suurte tulude-summadega eeloleva eelar-
veaastal võib arvestada.

Kinnisvaramaks Põhja-Eestis on kas-
vanud ajast, mil adrasajandiku asemele
tulid puhtakasurublad, mille järeltuluse
tulud kinnisvaramaksust kasvasid umbes

50% võrra. Nii oli Virumaal eelarvesse
võetud 1932. aastal kinnisvaramaksu
87.000 krooni, 1933. a. aga teoreetiliste
kalkulatsioonide järele peaks võtma
140.000 krooni. Paistab nagu suureneks
tulud kinnisvaramaksust, kuid tegelikult
ei ole see kaugelki nii, kuna on teada et
need tulud sedavõrd ei laeku. Eeloleva
eelarve koostamisel tuleks võtta tulusid
kinnisvaramaksust üldiselt 20% vähem,
kui seda tegelikult sissetulla võiks.

Tulumaks on praeguse olukorra juures
veel raskem selgusetu kui kinnisvara-
maks, kuna paljud talud eeloleval eelarve-
aastal langevad tulumaksu alt hoopis väl-
ja. Virumaal on võetud tulumaksu tulu-
sid 1933/34. a. eelarvesse 43.000 krooni.
1932/33. a. oli eelarves aga 82.000 krooni,
seega umbes poole rohkem.

Lisa põhiarimaksuga ja sellest saada-
vate tuludega võib arvestada umbes en-
diste tuludega.

Tulud trahterimaksust langevad aga
märksa, kuna üldine läbikäik kahaneb.

Liiklemisvahendite ja suvitajate maks
moodustavad õieti väikese osa maavalit-
suste sissetulekust.

Sissetulekud ärilubade maksust on Vi-
rumaal võrdlemisi rahuldavad — 4500
krooni ümber.

Lõbustusmaksu tulud 1933/34. a. eel-

arvesse on võetud 7500 krooni. Lõbustusmaksust saavad vallad 30%, mispärast nad on ka huvitatud maksu kättesaamisest.

Tulud viivitusprotsentidest on kahanevad, kuna uue maksustamise korraldamise seadusega viivitusprotsendid alla on viidud.

Postijaamade tulu näitab languse tendentsi, kuna postijaamade arv alatasa on vähenenud.

Mis puutub kuludesse, siis on Virumaal viimase riigiteenijate palkade kärpimise puhul maavalitsuse ametnikkude palgad jäetud kärpimata ja samuti seda ka uues eelarves, kuna vastavate kalkuatsioonide ja arvestuste järele selgus, et riigiteenijad vastavatel kohtadel veel rohkem palka saavad kui maavalitsuse ametnikud.

Tunduvalt tuleb vähendada aga teedekapitali eelarvet, s. o. umbes 40% võrra. Seda saaks teostada kahel teel: 1) vähendades personaali poole võrra või 2) jättes alles personaal endises koosseisus, makstes temale palga maavalitsuse kassast 6 kuu jooksul, ning peale selle katsuda hankida personaali palgad hädaabitööde krediitidest.

Maanteede korrashoid alles jäetud summadega on peaaegu võimatu, kuna saame ainult $\frac{1}{5}$ sellest, mis meile Maanteede seadusega 1933. a. oleks pidanud langema.

Kokkuvõttes võib öelda, et eeloleva eelarve koostamise puhul näilisi tulusid jätkub küllaldaselt, kuid tõelisi laekuvaid tulusid on vähe. Eelarvete koostamisel tuleb aga, et hoiduda üllatustest võtta tulusid eelarvesse umbes 20% üldiselt vähem, kui seda esialgsete kalkuatsioonide järgi võiks saada.

Algavad läbirääkimised.

Võetakse vastu ettepanek, et Liidu juhatus kõigi olemasolevate abinõudega katsuks selle eest valvel olla, et omavalitsustele maksuseadustega määratud tulud kinnisvaramaksust ei väheneks ega üleantaks teistele asutustele.

Võetakse vastu seisukoht, et maaomavalitsuste sissetulekud tulumaksust seadusandlikul teel ei vähendata ja et allesjäetakse praegused tulumaksu jaotamise alused.

Lisapõhiarimaksu suhtes võeti samuti vastu seisukoht, et Liidu juhatusel tuleb valvel olla, et selle maksu seaduslikud alused jäetaks endiseks.

Võetakse vastu seisukoht, et viina- tšekkide asemaks valdadele ja trahterimaksu vaheraha maavalitsustele tuleks 1932. a. eest riigilt välja nõuda, kuna omavalitsused on vastavad kulutused teinud, mille katteks aga tulusid kusagilt võtta ei ole. Otsustatakse vastava palvega veel kord pöörata Majanduseministeeriumi poole.

Võetakse vastu seisukoht, et uue alkoholimüügi seaduse maksmapanekuga ja viinamüügi laiendamisega tuleks võimaldada valdadele osa saada alkoholi müügist saadud tuludest, mida vallad võiks kasutada nende kulude katteks, mis vallad on sunnitud tegema joomise suurenemise tagajärjel.

Järgneb Harjumaa loomaarsti Pēpiku ettekanne loomaarstide takside korraldamisest, kes tutvustab koosolijaid ka Loomaarstide ühingu poolt väljatöötatud loomaarstide vabapraksise takside normidega.

Leitakse, et ühingu poolt väljatöötatud normid on üldiselt vastuvõetavad, ning peetakse soovitavaks saata need normid tutvumiseks maavalitsustele ja maksmapanemiseks oma piirkonnas.

Võetakse vastu ettepanek, et eeloleval nõupidamisel, mis kokkukutsutakse ministeeriumi ja Linnade- ning Maaomavalitsuste Liitude esindajate vahel, tuleks arutada vanade võlgade küsimust iga omavalitsuse kohta eraldi, katsuda neid korraldada kas pikendamise või mõnel muul teel ühtlasi kergendades ka % maksmist. Et Liidu esindajatel oleks käepärast materjali nõupidamisel otsustatakse Liidu juhatusel pöörata kõikide maavalitsuste poole, et need Liidule teataks oma võlgade seisukorra.

Võetakse vastu seisukoht, et Liidu juhatus pööraks veel kord Põllutöoministeeriumi poole, et omavalitsused maaga varustataks.

Samuti pooldatakse seisukohta, et hoolekandekulusid tuleb võimalikult kokkutommmata ja nõuda, et Hoolekande seaduse muutmise puhul kaotatakse kord, kus üks omavalitsus võib teise kulul kulutusi teha.

Edasi asutakse kulude osa käsitamisele, arutusele võttes kõige pealt maavalitsuste liikmete ja ametnikkude palkade küsimuse.

Liidu esimees Lauri kannab ette andmed palkade vähendamise kohta üksikute maavalitsustest. Küsimuse kohta aga

seisukohta ei võeta ja palkade normeermine jäetakse iga maavalitsuse enese korraldada.

Hädaabitööde küsimuse arutamisel võe-

takse vastu seisukoht, et hädaabitööde korraldamine tuleb viia rohkem ratsionaalsemale alusele ja seda teostada rohkem plaanikindlamalt.

Kirjanduse ülevaade.

Ed. Mailend, Hoolekandeseadus, ühes määruste, juhtnõrde ja Riigikohtu seletustega. 1933. a. 112 lhk.

Raamat on ilmunud Kohtu- ja siseministeeriumi administratiiv ala kirjastuse väljaandel ning selle ilmumist tuleb eriti tervitada. Senini puudus meil õieti allikas, kuhu oleks koondatud niivõrt tähtsa ala nagu hoolekande kohta käivad seadused, määrused ja juhtnõrid. Selle puudus andis end juba ammugi tunda, kuna hoolekandelise abi kohta käivad seadused ja määrused ning juhtnõrid ja Riigikohtu otsused olid laialipillatud siia ja sinna, milline asiolu, nagu autorgi tähendab oma eessõnas „kutsus välja, eriti aga omavalitsuste vahel põhjendatud kui ka alusetuid kaebusi, mis paljudel juhtudel tingitud seaduse võõrrii tõlgitsemisest.“ Kuigi nende arusaamatuste ja vastastikkuste kaebuste peamiseks põhjuseks on seaduse enese puudulikkus ja tühikikkus ning üksikute §§ vastolu, siiski osalt on aidanud kaasa arusaamatustele ja seadu-

se võõrrii tõlgitsemistele ka vastavate seaduse juhtnõrde mitteteadmised ja raske kättesaadavus nende laialipillatuse tõttu.

Raamat sisaldab Hoolekande seaduse teksti ühes muudatustega, sinna juure kuuluvad määrused ja juhtnõrid ning on varustatud ka hulgaliste avalikult ilmunud kui ka ilmunuta Riigikohtu seletustega.

Raamat on heaks käsiraamatuks omavalitsustele nii linna-, maakonna kui ka vallaomavalitsustele ja aitab ehk paljugi ärahoida arusaamatusi ja asjatuid sekeldusi omavalitsuste vahel.

Ühte peab aga kahjuks konstateerima, et raamat on siiski vähe hilineunud ilmumisega, kuna praegu on teoksil hoolekandelise abi ümberkorraldamine ning vastavalt seaduse muutmise põhilausele on Hariduse- ja sotsiaalministeeriumis juba väljatöötatud. Seaduse muutmise tagajärjel kaotaks raamat loomulikult muidugi märksa oma väärtusest.

Riigikohtu seletusi.

Kas kruusa augu avamisel eramaadel makstakse tasu maa-ala või võõrandataval maa-alal leiduva liiva ja kruusa kvantumieest?

Vastus: Maa-ala eest.

Maanteede seaduse (RT 48 — 1928) § 29 näeb ette, et kruusaaugud avatakse muu seas ka eramaadel maavalitsuse korraldusel ja tema poolt määratava tasu eest, kusjuures kruusaukude vabanemisel langeb nende all olev maa tasuta tagasi krundi külge, millest see võõrandatud, ja läheb krundi kasutaja valdamisele. Sama kord oli kruusaukude avamise kohta maksev ka enne Maanteede seaduse ilmumist (RT 102 — 1921) ja võõrandamisele kuulus ikkagi maa-ala ja maa-ala eest maksti tasu, aga mitte võõrandatud maa-aladel leiduva liiva ja kruusa kvantumieest turuhindade alusel või asjatundjate hindamisel.

(RkhA toim. nr. 711, I — 1932.)

Kas see asjaolu, et vallasekretär on ühtlasi ka vallavolinik, annab võimaluse teda Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (RT 97 — 1926) § 69 teises lõikes ettenähtud juhtudel valida vallavolikogu protokollikirjutajaks?

Vastus: eitav.

Eeltähendatud seaduse § 69 esimene lõige ütleb, et vallavolikogu koosolekuid juhatab vallavanem või tema abi ja protokollikirjutab vallasekretär. Kui nüüd sama paragrahvi teises lõikes räägitakse, et iga kord, kui arutatakse vallavalitsuse tegevust, valib volikogu volinikkude hulgast koosoleku juhataja ja protokollikirjutaja, siis juba vallasekretär üldse ei või selle protokollikirjutajaks olla, vaid protokollikirjutajaks tuleb valida volinik-

kude hulgast keegi teine isik, aga mitte vallasekretär.

(Rkha toim. nr. 735, I — 1932.)

Kas kinnisvara asupaik ja teenistuspiirkond on isikumaksu maksja alalise elukoha määrajaks?

Vastus: iseenesest mitte.

Seadus ei tee vahet isikumaksu maksmisele kohustise puhul kodanikkude vahel, kellel valla piirkonnas kinnisvara ja kellel seda mitte ei ole. Isikumaksu kohustis lasub seaduses piiriteldud kodanikel kohustisena ja seepärast tuleb ka alalise elukoha küsimuse selgitamisel aluseks võtta üldmäärusi, mille põhjal kõikide kodanikkude alaline elukoht tuleb määrata, s. o. BES vastavaid norme. Kinnisvara omamise fakt ei loo veel üksi kinnisvara omanikule alalist elukohta kinnisvara asukohas ja isikumaksu kohustist selle valla heaks, kus kinnisvara asub. Samuti ei saa ametniku alaliseks elukohaks lugeda seda piirkonda, kus tema oma teenistuskohuste täitmisel viibib, kui seejuures tema elukorter ja kodune sissesead asub väljaspool teenistuspiirkonda, sest alaline elukoht ja teenistuspiirkond ei tarvitse alati ühtida.

(Rkha toim. nr. 739, I — 1932.)

Kas vallavolikogud võivad oma eelarvetesse vallavolikogu liikmetele sõidu- ja päevarahade tasumiseks summaksid võtta?

Vastus: jaatav.

Vene Ajutise Valitsuse poolt 21. V. 17. vastu võetud seaduse „O volostnom zems-kom upravlenii“ (VSKK 30. V. 1917, nr. 112, art. 655) § 43 on vallavolinikkude kohustetäitmisega ühenduses olevate kulude katmine ette nähtud, mis volikogu koosolekule ilmumisest ja seal viibimisest tgelikult on tingitud. Analoogiliselt tähendatud seaduse määrustega on ka sise-minister 2. XII. 1919. nr. 2430 all õieti seletanud kõigile maavalitsustele (RT 104 — 1919) ja kohuseks teinud vallavolikogudele edasi seletada, et neil on õigus volikogu ja komisjoni koosolekutele ilmumise ja seal viibimise eest oma liikmetele sõidu- ja päevarahasid määrata, juurde lisa-des, et maavalitsustel tuleb sõidu- ja päe-varahad maakonnas normida nõnda, et vallavolikogud tõsiste kulude pinnalt ära ei libjeks. Seega tuleb õigeks võtta, et vallavolikogudel on õigus oma liikmetele sõidu- ja päevarahasid määrata ja ka selleks otstarbeks vastavad summad eelarvesse võtta.

(Rkha toim. nr. 803, I — 1932.)

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus Nr. 12. Riigimetsade maksustamisest lisakinnisvaramaksuga.

Kas on õigus maksustada riigimetsi valla heaks võetava lisakinnisvaramaksuga?

N. vallavalitsus.

Vastus: Seadus liikumata varanduse maksu kohta maal (RT 18/19 — 1920) ei vabasta riigimetsi kinnisvaramaksust, peale kaitsemetsade. Ajutine seadus valla ja maakonna omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete kohta § 22¹ järele on õigus vallaomavalitsusel võtta lisakinnisvaramaksu alusel ja ulatusel, mis määratud seadusega liikumata varanduse maksu kohta maal. Järelikult on õigus vallaomavalitsusel võtta lisakinnisvaramaksu riigimetsadelt.

Maksudevalitsuses on aga praegu väljatöötamisel uus kinnisvaramaksu seaduse eelnõu, millega kinnisvara- ja lisakinnisvaramaks ühendatakse ja mille järele tahetakse riigi maid ja metsi kinnisvaramaksust vabastada. Kas see

seadus aga Riigikogust läbi läheb, on küsitav.

Küsimus Nr. 13. Maksu sissenõudmisest teise abikaasa palgast.

Balti eraseaduse järele loetakse abikaasade varandus ühiseks seni kaua, kui abikaasade vahel ei ole sõlmitud abieluvaranduse lahutamise lepingut. Palume vastata, kas loetakse ühiseks ka abikaasade sissetulek, näiteks, kas on võimalik nõuda sisse ühe abielupoole palgast teise abielupoole isikumaksu, jaataval korral missuguse seaduse ja § alusel.

M. vallavalitsus.

Vastus: B. E. S. ja meie kohtupraktise järele loetakse teise abikaasa palgast saadav tulu iseseisvaks sissetulekuks, mida viimane võib kasutada oma äranägemise järele ja mis ei kuulu arestimisele teise abikaasa võlgade pärast, vaatamata sellele, et abikaasade vahel ei ole sõlmitud abieluvara lahutuse lepingut. Sellega ei ole alust ega õigust nõuda sisse ühe abikaasa palgast teise isikumaksu.

Vastutav toimetaja: F. Wellner. Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

T. Zimmermanni trükkkoda Tallinnas. Lühike jala 4.